

2023. május 2-án, életének 85. évében elhunyt Kovács Ilona, az OSZK Hungarika Dokumentációs Osztályának nyugalmazott vezetője. Kovács Ilona 1961-ben summa cum laude diplomát szerezve végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karának könyvtár-magyar szakán Pályáját a Magyar Tudományos Akadémia Nemzetközi Csere Osztályán kezdte, ezután 1962 januárjában került az Országos Széchényi Könyvtár Katalógizáló Osztályára, ahol címleírással és katalógusrekonstrukcióval foglalkozott, 1972-től már osztályvezetőként látva el ezeket a feladatokat. Rendszeresen részt vett a könyvtári munka szabványosításával foglalkozó nemzetközi konferenciákon, 1976-tól folyamatosan dolgozott a nemzetközi szabványok magyarországi adaptációján és a vonatkozó magyar szabványok kidolgozásán. Ő végezte el a nemzetközi és a magyar ISBD/M szabvány összehasonlító elemzését.

1974-ben 12 hónapos Gombocz-ösztöndíjat nyert el, amelyet az ohio-i Kent State University-n töltött. Az [OSZK Híradó 1974. évi 11-12. száma](#) közölte az egyetem dékánjának levelét, amelyben így írnak ösztöndíjasukról: „Minden tanár egyetért abban, hogy ő kitűnő hallgató és ugyanakkor érdekes személyiség is. [...] Úgy tűnik, hogy [...] gyorsan és könnyen beilleszkedett a számára idegen környezetbe. Számos barátot tett szert a diákok között és igen közkedvelt.” Az ösztöndíjas időszak alatt Kovács Ilona Master of Library Science diplomát szerzett, megismerkedett az etnikum-kutatás amerikai eredményeivel, és elkezdte kutatni az amerikai magyarság kulturális viszonyait, könyvtári történetét, majd hazatérése után hozzálátott az amerikai magyarságra vonatkozó források feldolgozásához. A téma első összefoglalásával 1980-ban a Keresztury-pályázaton nyert első díjat, majd a kutatási eredményeit tartalmazó disszertációjával 1982-ben bölcsészdoktori, 1993-ban kandidátusi címet szerzett.

1983-tól lett az OSZK Kutatásszervezési Csoportjának vezetője, így nyílt lehetősége arra, hogy könyvtári tapasztalatait és kutatómunkáját egyaránt – a hazai tudománypolitikai programban végre megkülönböztetett hangsúlyt kapott – hungarikakutatás szolgálatába állítsa. A Hungarika Információ és Regisztráció címen elfogadott kutatás témavezetőjeként megtervezte a külföldi hungarika irodalom számítógépes rendszerének kialakítását, a külföldi magyar könyvtári gyűjtemények számbavételét és a külföldön élő magyar személyiségek számítógépes biográfiai adattárát. Az intézményben 1988-ban Hungarika Dokumentáció néven a kutatási feladatok szervezeti kereteinek biztosítására külön osztály alakult, ennek osztályvezetőjeként indította el a kutatási tervek gyakorlati megvalósítását a kulturális tárca és a Magyarságkutatás program támogatásával.

Az osztály tevékenysége során három nagy adatbázis épült ki: a kilencvenes évek végétől online elérhető webes szolgáltatás (Hungarika Információ), a külföldön élő kiemelkedő magyar személyiségek adatait tartalmazó biográfiai index (Hungarika Névkataszter), valamint a külföldi hungarika publikációk adatbázisa (Hungarica WWW). Kovács Ilona az adatbázisokra támaszkodva, az osztály munkatársainak közreműködésével nyomtatott formában megjelenő sorozatot indított [Hungarika anyagot őrző külföldi könyvtárak címjegyzéke](#) elnevezéssel, amelyben az összesen 15 kötetre tervezett, végül 12 megjelent kötet Ausztriától a skandináv államokig vette számba az érintett könyvtárakat. Az osztály feladataihoz kapcsolva meghatározó szerepet játszott abban, hogy az először 1980-ban még Magyar Könyvtárosok Tudományos Találkozója elnevezéssel létrehozott, később Magyar Könyvtárosok Világtalálkozójaként megszervezett, többnapos tudományos

konferenciák négy-öt évenként megvalósulhassanak. Munkásságának elismeréseként 1994-ben megkapta az OSZK Széchényi Ferenc-émlékérmét.

Kovács Ilona 2001 decemberében vonult nyugdíjba, kutatási tevékenysége azonban nem maradt abba: Fulbright-ösztöndíjjal többször járt a New York szomszédságában lévő New Brunswickban, ahol az Amerikai Magyar Alapítvány ([American Hungarian Foundation](#)) könyvtárának egyik legértékesebb anyagát, az amerikai magyar református egyház levéltári gyűjteményét dolgozta fel, emellett jubileumi kiadványt állított össze az Alapítvány ötvenéves jubileumára, és 2005-ben Budapesten, az OSZK-ban kiállítást és konferenciát is szervezett az alkalomra. 2008-ban Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt állami kitüntetést kapott. 2013-ban nagy örömmel értesült az előkészítés alatt álló Mikes Kelemen Programról, megvalósítását tanácsaival, kiterjedt kapcsolatainak mozgósításával mindvégig támogatta.

Édesapja, az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének vezetője (1956-1972) emlékére 1996-ban testvérével közösen létrehozta a [Kovács Máté Alapítványt](#), amelynek céljait a felkért kuratóriummal egyetértésben a következőképpen határozta meg: Kovács Máté szellemi hagyatékának gondozása; tehetséges és rászoruló, a magyar felsőfokú könyvtáros képző intézményekben tanuló fiatalok tanulmányainak és fiatal könyvtárosok továbbképzésének támogatása ösztöndíjjal. A [Könyvtári Figyelő 2019. évi 2. számában](#) megírta az Alapítvány két évtizedes történetét, és felvázolta jövőbeni feladatait. Az Alapítvány munkájában kuratóriumi tagként mindig nagy kezdeményezőkésséggel, aktívan tevékenykedett, valamennyi rendezvény lelkes közreműködője és résztvevője volt.

Dr. Kovács Ilona a Kovács Máté Alapítvány 2021. évi ünnepi kuratóriumi ülésén
(fotó: Láng Klára)